

5.10.2015

Sivistys- ja tiedejaosto
HE 30/2015 vp / Asiantuntijapyyntö

Asia: HE 30/2015 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2016

Erityisesti: Yleissivistävän koulutuksen resurssit ja kipupisteet (luku 29.10.)

Suomessa on maailman tehokkain ja laadukkain koulutusjärjestelmä monien eri kansainvälisten vertailujen mukaan. Verrattain vaatimattomalla panoksella saadaan aikaan maailman huippua olevia oppimistuloksia. Koulutusmenojen osuus kaikista menoista on OECD-maiden keskiarvon alapuolella. Viime vuosina moni muu maa onkin panostanut väestön koulutukseen huomattavasti Suomea enemmän. Tosiasia on, että koulutustason kasvu on Suomessa hidastunut (Education at Glace 2014) ja oppimistulokset ovat heikentyneet. Osaamistason heikentyminen on työn tuottavuuden kasvun, työmarkkinoiden uusiutumisen ja innovaatioiden syntymisen kannalta erityisen haitallista.

Hallitus on tehnyt valinnan leikata nimenomaan osaamisesta ja koulutuksesta enemmän kuin miltään muulta hallinnonalalta. Kun taustalla ovat jo edellisellä hallituskaudella tehdyt massiiviset leikkaukset, uusia leikkauksia on mahdotonta toteuttaa ilman koulutuksen laadun heikentämistä. Leikkaukset ovat nyt myös perustuslaillisesti kyseenalaisia, joten OAJ pitää tärkeänä, että perustuslakivaliokunta arvioi leikkausten valtion talousarvioehdotuksen perustuslainmukaisuutta. Tällöin on arvioitava muun muassa sitä annetaanko perusoikeuksille niille kuuluva etusija käytössä olevia resursseja jaettaessa.

Koulutus on yhteiskunnalle yksiärkevimpiä investointeja tuottavuuden näkökulmasta. Yksi korkealaatuiseen varhaiskasvatukseen sijoitettu euro tuottaa seitsemän euroa takaisin. Myös korkeakoulutuksen bruttoarvonlisä Euroopan taloudelle on merkittävä. Osaamisesta ja koulutuksesta on määrä vähentää yli neljännes miljardi vuonna 2016 ja vuonna 2019 luku on jo miljardin suuruinen. Koko hallituskauden yhteenlaskettu leikkaussumma on kolme miljardia euroa.

Globaali muutos ja koulutuksen kehittäminen haastavat opettajan. Opettajankoulutuksen ja täydennyskoulutuksen kehittämisohjelmien käynnistäminen heti hallituskauden alussa on myönteinen asia ja hyvin tarpeellinen avaus resurssien niukentuessa. On hyvä, että määrärahat on korvamerkitty nimenomaan tähän tarkoitukseen.

5.10.2015

Leikkaukset valtionosuuksiin ja korkeakoulujen indekseihin heikentävät laatua

Vuoden 2016 talousarvioon sisältyy kuntien peruspalveluiden sekä OKM:n hallinnonalan valtionosuuksiin tehtävät, indeksikorotuksia vastaavat vähennykset sekä korkeakoulujen indeksien leikkaukset, joiden suuruus on yhteensä 48 miljoonaa euroa. Nämä leikkaukset heikentävät koulutuksen laatua kaikilla koulutusasteilla. Yhteensä 48 miljoonan leikkaus valtionosuuksista vastaa noin 900 opettajan vuosipalkkaa sivukuluineen. Vuoteen 2019 mennessä pelkästään indeksileikkausten vaikutus nousee 350 miljoonaan euroon, mikä vastaa yli 6000 opettajan vuosityöpanosta.

Valtionosuuksien pienentämisestä seuraavat leikkaukset kunnissa tulevat kohdistumaan suoraan opetukseen ja kasvatukseen. Ryhmäkoot kasvavat, opetuksen määrä vähenee ja sijaiskiellot ja lomautukset haittaavat yhä useamman lapsen ja nuoren oikeutta opetussuunnitelman mukaiseen oppimiseen. Kuntien pitkittynyt, niukkeneva taloustilanne aiheuttaa sen, että niillä ei ole enää mahdollista paikata omalla rahoituksellaan useiden prosenttien vajetta yksikköhinnoissa.

Hallitus paikkaa leikkauksia ns. kärkihankerahoituksella, joka on määrältään kymmenes siitä, mitä leikataan. Yhdellä kädellä siis otetaan massiivisesti ja toisella annetaan hippunen. Määräaikaiset hankerahoitukset toiminnan kehittämiseen ovat vaikutuksiltaan lyhytkestoisia, eivätkä paikkaa perusrahoituksen vajetta. Suuri osa hanke-rahasta kohdistuu hankehallintoon- ja byrokraatiaan liittyvään paperityöhön.

OAJ näkee vastuuttomana että tilanteessa, jossa kasvatuksen ja koulutuksen resursseja huomattavasti heikennetään, samalla suunnitellaan kelpoisuusvaatimusten väljentämistä. Tilanne asettaa koulutuksenjärjestäjille painetta tehdä säästöjä heikentämällä henkilöstön osaamistasoa ja tätä kautta koulutuksen tuottavuutta ja laatua.

Varhaiskasvatuksen heikennykset polkevat lasten oikeuksia

Päiväkotien ryhmäkokoja nostetaan, henkilöstön määrää vähennetään ja lapsen oikeutta varhaiskasvatukseen rajataan epäoikeudenmukaisella ja eriarvoistavalla tavalla. Subjektiviivisen päivähoito- ja varhaiskasvatusoikeuden rajoittaminen 20 viikkotuntiin on vahvasti ristiriidassa hallituksen lapsi- ja perhepoliittisten tavoitteiden kanssa. Pieniin lapsiin sekä heidän perheisiinsä kohdistuvien leikkaustoimenpiteiden aikataulu on aikaistettu tulemaan voimaan jo syksyllä 2016. Hallituksen suunnittelemat leikkaukset ovat vuonna 2016 julkiseen talouteen yhteensä 52 miljoonaa euroa.

Samanaikaisesti varhaiskasvatuspalveluista huoltajille maksettavaksi tulevia maksuja korotetaan elokuussa 2016. Valmistelutyössä on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että maksurakenne on sellainen, ettei se ohjaa pois varhaiskasvatuksen piiristä lapsia heidän perheittensä tulotason tai elämäntilanteen vuoksi.

5.10.2015

OAJ pitää esityksiä lasten oikeuksia loukkaavina. Perustuslaillinen yhdenvertaisuus ei toteudu, kun lasten kohtelu perustuu heidän vanhempiansa työmarkkina-asemaan. OAJ näkee välttämättömänä, että suunnitelmien yhteisvaikutukset lasten ja lapsiperheiden hyvinvointiin, talouteen ja sen ohjaamiin valintoihin arvioidaan laajasti ja aidosti. Huomio tulee kiinnittää eri sosioekonomisista ja -kulttuurisista taustoista olevien lasten tosiasiallisiin mahdollisuuksiin saada laadukasta varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvatuksen resurssien ja toimintamahdollisuuksien raju heikentäminen edellyttää henkilökunnalta nykyistä korkeampaa osaamista. Varhaiskasvatuslain tavoitteiden toteutumisen kannalta yliopistolliseen lastentarhanopettajakoulutukseen osoitettu 3,3 miljoonan euron lisäys onkin tervetullut. Opetusministeriön tiedotteessa 28.8.2015 kerrottiin, että ”osana kehittämisohjelmaa yliopistollisten lastentarhaopettajien vuotuista sisäänottoa lisätään 100 opiskelijalla vuosina 2017–2020”. OAJ pyytää eduskuntaa varmistamaan, että kyse on todellakin monivuotisesta lisäysohjelmasta. Yksistään Helsingin ja Espoon kunnallisissa päiväkodeissa on yli 380 pätevän lastentarhaopettajan vaje ja eläköityminen on voimakasta koko maassa.

Varhaiskasvatuksen kehittämiseen on osoitettu 3,7 milj. euron määräraha. OAJ pitää tärkeänä, että eduskunta kohdentaa budjetin hyväksymisen yhteydessä tämän määrärahan käytettäväksi säädosmuutoksiin, jotka edellyttävä päiväkodin lapsiryhmiin kaksi lastentarhanopettajaa pedagogiikan vahvistamiseksi. Näin voidaan leikkausten vahingollisia vaikutuksia lieventää edes osittain.

Perusopetuksessa ryhmäkoot suurenevät, mikä johtaa oppimistulosten heikentymiseen

Perusopetuksen osalta leikkaukset vaikeuttavat hallitusohjelmassa tavoitteeksi asetettua koulutuksellista tasa-arvoa ja oppimistulosten parantamista. Dramaattisin perusopetukseen suoraan kohdistuva leikkaus on luopuminen ryhmäkoon pienentämiseen kohdistetusta erityisavustuksesta, jolla on ollut merkittävä ryhmäkokoja pienentävä vaikutus. Vaikka leikkaus nimellisesti on 30 miljoonaa vuodessa, tosiasiasa, huomioiden myös tehdyt lisätalousarviot, leikkaus edelliseen vuoteen on 45 miljoonaa, mikä tarkoittaa noin 900 opettajan vähentämistä. Tämä tulee nopeasti kasvatamaan perusopetuksen ryhmäkokoja ensi vuoden syksystä lähtien.

Ryhmäkoon suurentaminen toimii juuri päinvastaisesti monien hallituksen juuri asettamien tavoitteiden vastaisesti, sillä se mm. heikentää oppimistuloksia. Pienellä ryhmäkoolla voidaan edistää myös hallitusohjelman tavoitteita modernien oppimistapojen ja uusien oppimisympäristöjen hyödyntämisestä. Suurista ryhmistä eniten kärsivät heikoimmin pärjäävät oppilaat, mikä tulee edelleen vahvistamaan eroja oppimistuloksissa.

Kaikkiaan perusopetuksen kehittäminen vaarantuu, koska tehdyt panostukset kärkihankkeisiin eivät korvaa koulutuksen kehittämismäärärahoihin tehtyä noin 15 miljoonan euron leikkausta. Esimerkiksi digitaalisiin oppimisympäristöihin osoitettu kuuden

5.10.2015

miljoonan euron määräraha on pieni, kun huomioi yleissivistävän koulutuksen tvt-oppimisympäristöjen määrärahasta samanaikaisesti tehdyn 3,3 miljoonan leikkauksen.

Hallituksen tavoite ”tunti liikuntaa päivässä” on perusteltu. Tämä olisi voitu kustannustehokkaimmin toteuttaa kehittämällä oppimisympäristöjä ja koko koulupäivää liikunnallisemmaksi pedagogisesti uusien opetussuunnitelmien hengessä. Rahoitusta tulisi ohjata tällöin mm. opettajankoulutukseen ja koulun kerhotoimintaan. Kun rahoitus nyt ohjataan esitetyllä tavalla liikuntatoimen osalle, ei toivottua vaikutusta pedagogiikkaan ja koulun toimintakulttuuriin saada aikaiseksi. OAJ pitää resurssien kohdentamista tehottomana ja epäonnistuneena.

Maahanmuuttajien koulutuksen resurssit alimitoitettut

On arvioitu, että maahanmuuttajia saapuu Suomeen tänä vuonna jopa 50 000. Taloudellista panostusta tarvitaan pakolaisten kouluttamiseen ja kotouttamiseen sekä osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen, jotta työllistyminen Suomessa onnistuu. Talousarvioissa tulisi esittää selvästi enemmän määrärahoja näihin toimiin, jotta onnistunut integraatio suomalaiseen yhteiskuntaan ja työmarkkinoille saadaan varmistettua. OAJ:n arvion mukaan kotouttamiskoulutuksen määrärahat olisi budjetissa vähintään kymmenkertaistettava.

Valmistavan opetuksen tavoite on edistää maahanmuuttajan suomen tai ruotsin kielen taitoa, mikä edistää myös kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja antaa tarvittavia valmiuksia perusopetukseen tai toisen asteen koulutukseen siirtymistä varten. Jo nyt kunnat, joissa järjestetään paljon maahanmuuttajien valmistavaa opetusta joutuvat panostamaan itse varsin paljon opetuksen järjestämiseen. Valmistavaa opetusta, lisäopetusta ja aikuisten perusopetusta tarvitaan tulevana vuosina entistä enemmän.

Lukiokoulutuksessa pieni yksikköhinta johtaa suuriin opetusryhmiin ja kurssit vähenevät

Viime hallituskaudella toteutetut yli kymmenen prosentin leikkaukset lukion rahoitukseen näkyvät nyt syyslukukauden alettua suurina ryhmäkokoina, mikä vaikeuttaa monipuolisten pedagogisten menetelmien käyttöönottoa. Nyt esitetyt indeksijäädytykset pahentavat lukiodien tilannetta entisestään. Kun lukiossa ei ole hallintoa josta leikata, kohdistuvat leikkaukset suoraan opetuksen toteuttamiseen.

Lukiokoulutus on pitkään ollut kaikkein pienimmällä rahoituksella järjestetty koulutusmuoto Suomessa. Lukion yksikköhinta v. 2013 oli 6700 euroa, mutta tätä jo valmiiksi erittäin alhaista yksikköhinta leikattiin v. 2014-2015 niin, että se on enää 6000 euroa. Alhaisen yksikköhinnan vuoksi lukiokoulutusta järjestävät kunnat joutuvat tukemaan lukioita lisäresurssilla. Pahimmin opetukseen kohdistuneet leikkaukset realisoituvat niissä lukioissa, jotka eivät saa kunnalta valtionosuuden yllittävää rahoitusta.

5.10.2015

Esimerkkinä voidaan mainita Jyväskylän koulutuskuntayhtymä, jossa lukiokoulutuksen tilinpäätökset ovat olleet 1-2 miljoonaa euroa alijäämäisiä koulutuskuntayhtymän perustamisesta lähtien eli vuodesta 2010. Kuntayhtymän lukioiden pitäisi lähivuosina löytää yli kahden miljoonan euron säästöt, jotta niiden talous tasapainottuisi ja päästäisiin koulutuksenjärjestäjän edellyttämään 0-tulokseen. Yksikköhintaleikkaukset ja 0-tulos tarkoittavat Jyväskylän lukiokoulutuksessa yli 20 %:n leikkausta vuoden 2013 resurssitasoon: käytössä olevat rahat vähenevät 17 miljoonasta eurosta 13 miljoonaan euroon. Käytännössä säästöt tarkoittavat kurssitarjonnan supistamista entisestään. Ensi syksynä suunnitellaan n. 60 kurssin vähentämistä, vaikka jo tähän mennessä kurssitarjontaa on supistettu vuodesta 2010 n. 500 kurssia. Samoin ryhmäkojoja ollaan edelleen kasvattamassa. Lisäksi kaavaillaan opetuksen merkittävää vähentämistä itsenäisen opiskelun laajamittaisen käyttöönoton avulla. Opettajien yt-neuvotteluita tullaan väistämättä käymään ja uhkana ovat opettajien irtisanomiset.

Yleissivistävän koulutuksen laadun kehittämiseen kohdistetut määrärahat leikattiin kokonaan. Näitä rahoja on käytetty myös lukion kehittämisessä. Lukion kehittäminen olisi nyt erityisen ajankohtaista, kun uudet opetussuunnitelmat tulevat voimaan syksyllä 2016 ja sähköisiä ylioppilaskirjoituksia aletaan toteuttaa vuosina 2016-2019. Uudistuksen läpivieminen rahoitusta supistamalla on riski ylioppilaskirjoitusten onnistumiselle.

Budjettiesityksessä todetaan, että ”tuetaan lukiolaisten nopeaa valmistumista ja työelämään siirtymistä”. Asiaan liittyen on jopa laadittu aikataulu kolmessa vuodessa lukion suorittaneiden opiskelijoiden määrän kasvattamisesta. Tämän irrallisen tavoitteen toteuttamista ei esityksessä kuitenkaan ole mitenkään avattu, eikä siihen ole osoitettu rahoitusta. Paras tapa tukea nopeaa valmistumista on varmistaa, että lukiolaisella on riittävästi mahdollisuuksia kurssien suorittamiseen.

Ammatillinen koulutuksen leikkaukset ja reformi tulisi aikatauluttaa uudelleen

Ammatillisen koulutuksen reformia tehdään ilman rahoitusta, vaikka tärkeää olisi varata uudistamiselle aikaa ja resursseja. Rahoitusleikkaukset ja uudistus tulisi aikatauluttaa suhteessa toisiinsa niin, että uudistukset ehtivät vaikuttaa myös toiminnan kuluihin. Nyt näin ei ole käymässä.

Koulutuksen järjestäjät ovat pelon vallassa jo käynnistäneet sopeuttamisen: opettajia on irtisanottu, opetusta ja ohjausta vähennetty sekä ryhmäkokoja kasvatettu. Näillä toimilla ei asetettuja tavoitteita saavuteta. Henkilöstö kokee epävarmuutta, kun kehittämiseltä puuttuu suunta eikä heitä kuunnella.

Esimerkiksi Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymässä on ryhdytty sopeutustoimiin. Aikuiskoulutuksen opettajista on jo nyt irtisanottu 18, määrääaikaisuuksia ei jatkettu ja lisää irtisanomisia on tulossa. Opetuksen määrää on vuosien kuluessa jouduttu vähentämään, nyt se on 18 h osaamispistettä kohti. Opiskelupaikkoja eri aloilta on leikattu tai lakkautettu kokonaan. Kyseinen koulutuksen järjestäjä on saanut lukuisia

5.10.2015

laatupalkintoja ja sen toiminnan tehokkuus ja tuloksellisuus sai tunnustusta Suomen paras työpaikka -kilpailussa. Järjestäjän yhteistyö alueen elinkeinoelämän sekä eri koulutuksen järjestäjien välillä on esimerkillistä. Tällaisessa toiminnassa on vaikea nähdä leikattavaa ja tehostettavaa.

Mahdollisimman pian ennen rahoitusleikkauksia tulee etsiä ja purkaa sellaiset normit, jotka vievät resursseja koulutuksen perustoiminnalta. Nopeasti voidaan muuttaa ainakin kiinteistöjen myynnin tai käyttötarkoituksen säädökset. Tämä mahdollistaa, että sopeuttamistoimia voidaan kohdentaa myös muualle kuin opetukseen. Kunnille ja koulutuksen järjestäjille ei saa aiheutua kiinteistöjen käyttötarkoituksen ja omistusoikeuden muutoksista johtuvia taloudellisia velvoitteita.

OAJ ehdottaa, että vuoden 2016 aikana:

1. Valtio luopuu ammatillisen koulutuksen kiinteistöjen rakentamiseen tai korjauksiin saatujen valtionosuuksien takaisinpalautusvelvollisuudesta.
2. Valtion ammatillisten oppilaitosten kunnallistamisen yhteydessä 1990-luvulla lahjoittamien kiinteistöjen luovutus sopimukset puretaan ilman, että tästä aiheutuu kunnille kustannuksia.
3. Koulutuksen järjestäjille kiinteistöjen omistusoikeuden luovutuksen yhteydessä tuleva varainsiirtoverovelvollisuus poistetaan.

Edellisen kaltaisia toimia on etsittävä ja annettava riittävä aika uudistamiselle. Opetuksen ja ohjauksen rahoitus on varmistettava, jotta tutkintojen laatu ja niiden tuottamasta osaamisesta voidaan olla jatkossakin ylpeitä.

Toisen asteen koulutuksen leikkaukset ovat pahimmat vuodesta 2017 alkaen 248 miljoonaa euroa vuodessa. Leikkaukset kohdistuvat yksinomaan ammatilliseen koulutukseen. Summa vastaa 3 900 ammatillisen opettajan keskiarvoista vuosipalkkaa.

Nuorisotakuuta yhteisötakuun suuntaan heikoin eväin

Arviointitulosten mukaan nuorisotakuuta on kehitettävä läpileikkaavasti osana horisontaalisesti valmisteltuja työllisyys-, sosiaali-, terveys-, koulutus- ja nuorisopoliittisia uudistuksia eikä erillisillä määräaikaissilla kehittämistoimilla. Toimenpiteiden on painottava voimakkaasti ennaltaehkäiseviin toimiin. Nuoret tarvitsevat henkilökohtaista ohjausta. Vuoden 2016 budjetissa tämä ei näy millään tavalla. Budjettiin on varattu vain 0,4 miljoonaa, jonka avulla on tarkoitus tehdä selvitys joustavan perusopetuksen (JOPO) toimeenpanosta. Rahoitus ei siten kohdennu itse toimintaan, vaan JOPO-toimintaan on edelleen osoitettu vain kuusi miljoonaa euroa.

Edellisellä hallituskaudella sijoitettiin nuorisotakuuseen neljänä vuonna (2012-2015) 60 miljoonaa euroa vuosittain eli yhteensä 240 miljoonaa euroa. Sipilän hallitus sijoittaa kärkihankkeeseen vuosina 2016-2018 yhteensä 10 miljoonaa euroa. Lisäksi nuorten aikuisten osaamisohjelmaan, johon edellinen hallitus sijoitti 52 miljoonaa euroa

5.10.2015

vuodessa saa samankokoisen rahoituksen vielä vuonna 2016, mutta sen jälkeen se ajetaan alas.

Kärkihankkeessa nuorisotakuusta kehitetään malli, jossa vastuu tukea tarvitsevasta nuoresta on yhdellä taholla. Opinto-ohjaaja on merkittävä oppilaan ja opiskelijan ”luottohenkilö” useiden vuosien ajan. On valitettavaa, ettei esitykseen sisälly OAJ:n esittämää tukiopinto-ohjaus mallia, eikä minkäänlaista panostusta opintojen aikaisen ohjauksen lisäämiseen. Kohdentamalla luottohenkilömallin rahoitusta tukiopinto-ohjaukseen saisi nuori ”luottohenkilön” itselleen jo hyvissä ajoin eikä häntä tarvitsisi myöhemmin etsiä.

OAJ esittää, että nuorten oppilaitoksissa tapahtuvaan asiantuntevaan ohjaukseen osoitetaan määrärahoja sen sijaan, että rahoitusta kohdennettaisiin oppilaitosten ulkopuolella tapahtuviin ohjaamopalveluihin. Uusien, perustoiminnasta irrallisten toimintamallien ei ole perusteltua tässä taloudellisessa tilanteessa, kun oppilaitoksilta vähennetään rahoitusta.

Aikuiskoulutuksen ja vapaan sivistystyön merkitys kasvaa lamassa

Aikuiskoulutuksen näivettäminen on jatkunut vuodesta 2012 lähtien. Hallitusohjelman tavoite, että vuosittain koulutukseen osallistuvien osuus työikäisestä väestöstä kasvaa 60 prosenttiin, on täysin epärealistinen. Aikuiskoulutukseen kohdistuu neljän prosentin leikkaus vuoteen 2015 verrattuna. Suurin osa rahoituksesta lähtee nuorten aikuisten osaamisohjelmasta. Korkean nuorisotyöttömyyden aikana tämä on lyhytnäköistä. Myös oppisopimuskoulutusta leikataan yli kolmella prosentilla.

Vapaan sivistystyön määrärahat pysyvät jokseenkin samoina, vaikka indeksien leikkaukset syövätkin perustoiminnalta varoja. Samalla vapaan sivistystyön rahoituslaki muuttuu, ja toivottavasti tuo ennakoitavuutta pitkäjänteisemmälle toiminnalle. Rakennemuutos on ollut pitkään käynnissä kansalaisopistosektorilla. Isoja kokonaisuuksia on syntynyt ja tämä kehitys tulee jatkumaan. Samalla pieniä opetuspisteitä tullaan lakkauttamaan, mikä vaikeuttaa syrjempien seutujen asukkaiden mahdollisuutta osallistua koulutukseen. Lisäksi vapaan sivistystyön merkitys maahanmuuttajien koulutamisessa on merkittävä.

Työvoimakoulutuksen hankintaan suunnataan yli 10 miljoonaa euroa viime vuotista enemmän. Tämä lisäys kohdistuu kokonaisuudessaan kotoutumiskoulutukseen. Pakolaistilanteen vuoksi budjetoitu rahamäärä on täysin riittämätön kotoutumiskoulutukseen. Positiivista on, että maahanmuuttajataustaisten ja maahanmuuttajien opetuksessa toimivan opetustoimen henkilöstön SPECIMA -tyyppistä täydennyskoulutusohjelmaa jatketaan, ja siihen olisikin nyt tärkeää kohdistaa lisävaroja. Kotoutumisen osaamiskeskuksen resursseja olisi nyt ensisijaisen tärkeää suunnata kotoutumiskoulutuksen koordinointiin ja oppilaitosyhteistyöhön.

5.10.2015

Kilpailukyvyyn vahvistaminen -kärkihankkeessa on yhtenä toimenpiteenä ”Elinkeinojen rakennemuutoksen ennakointi”, jonka mukaan rakennemuutoksen ennakointi liitetään osaksi aluekehityksen suunnitteluprosessia. Tämä on hyvä, mutta sen lisäksi tarvitaan myös alakohtaista valtakunnallista rakennemuutoksen ennakointia, josta opetusala on hyvä esimerkki. Tällä hetkellä aikuisopettajista työttömänä on viidennes (20,9 %). Opettajien työttömyys kasvaa koulutukseen kohdistuvien leikkausten vuoksi myös muissa koulutusmuodoissa, minkä vuoksi opetusosalle on kohdennettava rakennemuutostoimenpiteitä.

Koululaisten iltapäivään kulttuuritoimintaa taiteen perusopetuksen kustannuksella?

Vuoden 2016 indeksitarkistuksia vastaava säästö opetus- ja kulttuuritoimen valtion-osuuksissa leikkaa taiteen perusopetuksen määrärahoja vuositasolla noin 400 000 euroa. Lasten kulttuuritoiminnan saavutettavuuden edistämiseen on puolestaan varattu 800 000 euroa vuodelle 2016.

Tässä kärkihankkeessa ristiriita on siinä, ettei rahoitus kohdistu taiteen perusopetukseen vaan kerhotoimintaan. Kun raha kohdennetaan koululaisten iltapäivätoiminnan kehittämiseen ja iltapäivätoiminta koskee vain alkuopetuksen oppilaita, kyseessä on hyvin suppea kohderyhmä ainakaan taiteen perusopetukselle. Taiteen perusopetuksen oppimäärien laajuus on mittava, eikä ongelmitta sovellu iltapäivätoiminnan raameihin. Sinänsä iltapäivätoiminnan kehittäminen taiteen perusopetusta hyväksi käyttäen on kannatettavaa, mutta onko se laadukasta taiteen perusopetusta siten kuin laki ja opetussuunnitelmat edellyttävät? Kuka iltapäivätoimissa opetusta antaa?

Korkeakoulujen leikkauksia vähintään siirrettävä vuodella eteenpäin

Hallituksen leikkaukset korkeakoulusektorilta ovat niin suuria, että ne johtavat väistämättä vähennyksiin opetus- ja tutkimushenkilöstöstä, joiden osuus on menoista lähes 70 %. Korkeakouluihin kohdistuvien leikkausten summa vastaa 3300 työpaikkaa korkea-asteella vuoteen 2019 mennessä.

Viimeisten viiden vuoden aikana yliopistojen tutkimus- ja opetushenkilökuntaa on jo vähennetty 460 ja muuta henkilöstöä 315 henkilötyövuoden verran. Ammattikorkeakouluissa vastaavasti päätoimista opetus-, tutkimus- ja tukihenkilöstöä on irtisanottu noin 900 henkilöä. Myöskään eläkkeelle siirtyvien tilalle ei ole palkattu uusia työntekijöitä eikä määräaikaisia työsuhteita ole jatkettu.

Hallituskaudella 2011–2015 uudistettiin ammattikorkeakoululakia, rahoitusmallia ja ammattikorkeakoulut hakivat toimilupiaan uudelleen kaksi kertaa. Lisäksi ammattikorkeakoulujen rahoitusta leikattiin noin 20 %. Lähes kaikissa ammattikorkeakouluissa käytiin vähintään yhdet yt-neuvottelut ja muuta kulurakennetta pienennettiin esimerkiksi toimipisteitä vähentämällä 85 toimipisteestä alle 50.

5.10.2015

Nyt esitetyt leikkaukset ovat toteutumassa juustohöylällä, koska aikataulu on ristiriitainen tavoitteisiin nähden. Koska toimitilojen, rakenteiden ja uusien yhteistyömuotojen kautta saatavat säästöt realisoituvat vasta muutaman vuoden viipeellä, kohdistuvat välittömät kulusäästöt henkilöstömenoihin, jotka heikentävät kansainvälisessä mittakaavassa erinomaisesti menestyvien yliopistojen toimintaedellytyksiä merkittävästi. Tästä on osoituksena mm. Helsingin yliopiston ja Lappeenrannan teknillisen yliopiston yt-menettelyt, joiden seurauksena enimmillään 15 prosenttia henkilöstöstä irtisanotaan. Selvää on, etteivät myöskään ammattikorkeakoulut kestä toiminnallisesti arvioilta 900 hengen henkilöstövähennystä opetuksen kärsimättä.

Korkeakoulut valmistautuvat parhaillaan sopimuskauden 2017–2020 sopimusneuvotteluihin. Korkeakoulukohtaisia laskelmia vuoden 2016 rahoituksesta ja leikkausvaikutuksia ei ole käytettävissä. Vasta tulosneuvotteluissa ensi kevään aikana selviää korkeakoulujen ehdottamien toimenpiteiden suuruus ja riittävyys. Siksi OAJ esittää, että rakenteellisen kehittämisen perusteella ehdotettua määrärahaleikkauksen (50 m€ + 25 m€) ajankohtaa myöhennetään vuodella. Korkeakouluille tarvitaan myös pitkän aikavälin suuntaviivat toiminnan kehittämiseen ja tavoitella koskien korkeakouluverkkoa.

Hallituksen kaavailemia korkeakoulutukseen kohdistuvia leikkauksia tulee arvioida pidemmällä aikavälillä kuin niiden välittömät laskennalliset vaikutukset julkiselle taloudelle tai kullekin korkeakoululle näyttävät olevan. Kilpailukyvyn ylläpitäminen vaatii jatkuvaa panostusta tutkimukseen, tuotekehitykseen ja osaamisen tason parantamiseen.

Ammattikorkeakoulujen arvonnäkökompensaatio tehtyjen hankintojen osalta maksetaan toteutuneen ja vahvistetun tilinpäätöksen tietojen perusteella. Toimitilavuokrien osalta kompensaation maksuperusteena ovat vuokrasopimukset. Alv-kompensaation viive aiheuttaa ammattikorkeakouluille tässä murrostilanteessa taloudellisia vaikeuksia, koska se maksetaan vasta seuraavan vuoden jälkipuoliskolla. Ammattikorkeakoulujen taloudellisen aseman helpottamiseksi OAJ esittää, että arvonnäkökompensaatiota maksettaisiin ennakkomaksuina kunakin tilivuonna ja maksettu määrä tasataan tilinpäätöstietojen perusteella. Kyseinen toimenpide ei lisää julkisen talouden menoja, mutta se helpottaisi ammattikorkeakoulujen käyttötaloutta.

Koulurakennusten ja oppilaitosten sisäilmaongelmat unohdettu budjetissa

Vuoden 2014 arvioiden perusteella korjaustarve päiväkodeille, kouluille ja oppilaitoksille mm. sisäilmaongelmien vuoksi on lähes puoli miljardia euroa. Vuoden 2016 talousarvioesityksessä on aiemmin aloitetuille korjauksille myönnetty 30,2 miljoonan jatkorahoitus, mikä on riittämätön suhteessa tarpeeseen. Pidemmän aikavälin korjaussuunnitelmaa homekouluille ei edelleenkään ole laadittu. OAJ edellyttää hallitukselta ja eduskunnalta pikaisia toimia sisäilmaongelmien ratkaisemiseksi.

5.10.2015

Koulutusvienti kärkialaksi

Vuoden 2016 aikana vahvistetaan kärkihankkeen 1 alla Finpron ulkomaanverkostoa sekä ulkoministeriön edustusverkostoa kertaluonteisesti viidessä maassa kuudella kaupallistaloudellisella erityisasiantuntijalla. Lisäksi käynnistetään Team Finland – kasvuohjelmat, joille myönnetään 8,5 miljoonaa euroa. Tämä kohdennetaan pääosin BCD liiketoimintasektoreille, mutta myös muihin kansainvälisen kasvun mahdollisuuksia tarjoaviin aloihin.

OAJ pitää erittäin valitettavana sitä, ettei hallitusohjelmaan kirjattu koulutusviennin edistäminen ole kytketty tiiviimmin osaksi kärkihanke 1 rahoitusta ja toimintakonseptia. Koulutuspalvelut ovat ehdottomasti ala, jolla on kansainvälisen kasvun mahdollisuuksia. Vuoden 2016 aikana on käynnistettävä Team Finlandin kanssa tiiviimpi yhteistyö ja mahdollistettava palkattavien kaupallistaloudellisten erityisasiantuntijoiden hyödyntämien myös opetuspalveluiden viennissä.

OAJ esittää seuraavia muutoksia vuoden 2016 talousarvioon:**Yleissivistävä koulutus**

Mom. 29.10.30 kohdassa 8 esitetty 3,7 miljoonan euron määräraha varhaiskasvatuksen kehittämiseen kohdennetaan opettajien määrän lisäämiseen varhaiskasvatuksen pedagogiikan vahvistamiseksi.

Mom. 29.10.30 kohdassa 9 esitetty 7,6 miljoonan euron määräraha esi- ja perusopetuksen erityisopetuksen laadun kehittämiseen ja siihen liittyvään koulunkäyntiavustajien palkkaamiseen kohdennetaan yleissivistävän koulutuksen kehittämiseen. Kyseisillä rahoilla pystytään edistämään hallituksen nimeämiä tavoitteita, kuten koulu- rauhan ja -hyvinvoinnin parantamista sekä lukiokoulutuksen kehittämistä.

Maahanmuuttajien koulutus

Mom. 29.10.30 lisätään ajantasaisia arvioita vieraskielisten oppilasmäärästä vastaavat määrärahat mm. valmistavaan koulutukseen ja suomi tai ruotsi toisena kielenä opetukseen.

Mom. 32.30.51 (TEM) lisätään maahanmuuttajien kasvavaa määrää ja kotoutumis- palveluiden tarvetta vastaavat määrärahat kotoutumiskoulutuksen järjestämiseen.

Jatketaan viime hallituskaudella aloitettua rahoitusta korkeakouluille hakijasuman purkamiseksi (Mom. 29.40.20) maahanmuuttajien kouluttamisen tukemiseksi.

5.10.2015

Ammatillinen koulutus

OAJ esittää, että valtiovarainvaliokunta edellyttäisi, että vuoden 2016 aikana:

- 1 Valtio luopuu ammatillisen koulutuksen kiinteistöjen rakentamiseen tai korjauksiin saatujen valtionosuuksien takaisinpalautusvelvollisuudesta.
- 2 Valtion ammatillisten oppilaitosten kunnallistamisen yhteydessä 1990-luvulla lahjoittamien kiinteistöjen luovutussopimukset puretaan ilman, että tästä aiheutuu kunnille kustannuksia.
- 3 Koulutuksen järjestäjille kiinteistöjen omistusoikeuden luovutuksen yhteydessä tuleva varainsiirtoverovelvollisuus poistetaan.

Aikuiskoulutus (TEM)

Mom. 32.50.40. panostuksia alueellisten innovaatioiden ja kokeilujen käynnistämistä suunnataan myös rakennemuutosaloille, kuten opetuslalle.

Korkeakoulutus

Mom. 29.40.50, 50 M€ ja 29.40.55, 25 M€ rakenteellisen kehittämisen perusteella ehdotettua määrärahaaleikkauksen ajankohtaa myöhennetään vuodelle.

Mom. 29.40.55 kohta 4, ammattikorkeakouluille maksetaan ennakkomaksuina arvonalisäverokompensaatiota kunakin tilivuonna ja maksettu määrä tasataan tilinpäätöstietojen perusteella.

OPETUSALAN AMMATTIJÄRJESTÖ OAJ

Olli Luukkainen
puheenjohtaja

Heijä Misukka
koulutusjohtaja